

Anti¹

Hommage á Tamási Áron

Desági Anti úgy érezte, kezdi megszokni a falusi életet, már amennyire azt egy városról elkódorgott fiatalember megszokhatja. Amikor valamivel nem boldogult, átruccant az öreg Bíró Jánoshoz, akiben afféle nagyapapótlékot látott. Ezúttal is őhöz á igyekezett, útközben szalmakalapját hetykén fejbúbjára tolva.

- Kellene nekem egy jó kiállítású csikó, bátyám - kezdett bele a mondókájába, miután végighallgatta az öreg szokásos ingerkedéseit.

- Mifene, fiam?

- Csikó, ha mondom! Hogy neveljem föl!

- A pelenkába' hagyta a szépeződöt, fiam? Há' minek neköd ló? Nem való az ilyennek, mint te vagy! Ne beszélj sületlenségöket!

Antinak megcsikordult a foga:

- De mégis, no...

- Elhallgass, mer' mindjárt megkóstoltatom veled a villa nyelit, s osztán mehetsz Isten hírével! Vigyázz, me' ha én éccő levőszöm a kezem rólad, neköd béfellegzött! Azt mondtam, az ilyennek, mint te, nem való a ló. Annak embör kell! Te inkább viseld gondját ügyesön a kecskeollónak, s közbe eriggy ki az észténára is, szegődj meg vajégy növendék kost, hogy lögyön mit levágni télire, s sajtot is végy, tégy el túró a dézsába.

Anti lekonyult, összehúzta magát, amilyen kicsire csak tudta, aztán csak annyit rebegett:

- Jól beszél, bátyám!

- Persze, hogy jól beszélök! Eridj inkább, szödj gombát, s szárítsd meg, nem-sokára kezd érni a gyümölcs, lekvárt kéne főzni, vackort aszalni... Fát kezd-tél-é gyűtteni télire?! Megfacc neköm, mint az árvagyermök! Égyáltalán itt akarsz-é maradni?

- Hát...

*

ZSIDÓ FERENC (1976) Székelykeresztúron élő író, tanár, a *Székelyföld* című folyóirat főszerkesztője.

1 Részlet egy készülő regényből.

Sajtügyben csakugyan megfogadta Bíró bá szavát. Egyik nap nekiindult a dombhátnak, ahol az öreg elmondása szerint az esztenát sejtette. Rá is akadt nemsokára, de nem egészen úgy, mint remélte. Az esztenát bottal a kézben, s hangosan gajdolván, hahózzva illik megközelíteni, hogy a juhász idejében észre vehesse az emberfiát, ő ezt nem tudva, nagy csendesen sompolygott fölfelé, míg egyszer csak négy nagytestű pásztorkutya meredt szemközt vele. Mintha a semmiből tűntek volna elő, nem ugattak, csak körbevették, és felhúzott ínnyel morogtak. Antalnak a vize egyből lefutott a lábán, úgy megijedt. Ha ezek a dögök nekem rontanak, gondolta elkeskenyedve, egy szempillantás alatt ízekre szednek...! Lassanként ereszkedni kezdett lefelé, előbb térdre, kivárt, lám esnek-e neki a kutyák, látva, hogy nem ugranak a torkának, óvatosan elnyúlt a földön. Úgy hallotta, ez a behódolás jele. Igyekezett minél kisebbre összehúzni magát. Ha legalább a bicskám megvolna, szűkölt magában, bár azt, hogy ilyen helyzetben egy bicskával mit kellene kezdeni, nem nagyon tudta. Így telt el jó öt perc, aztán megint őt. Ijedtségben megmerevedett tagjai elgémberedtek. A kutyák nem tágitottak, szoros gyűrűben tartották, bár, hogy látták, nem mozog, a morgással kissé alábbhagytak. A felhúzott ínyek, villogó fogak látványa azonban így sem volt megnyugtató. Már-már úgy érezte, cserbenhagyják az idegei, s futásnak ered, bár ez az adott helyzetben a legnagyobb ökörség lett volna, amikor egyszerre felzendült a major kiáltása:

- Talpas hé, hol vagytok, a fene az ódalatokat, megint nyúl után kasmatoltok, mi? A kutyák nyomban gazdájukhoz iramodtak, Anti is felserkent a földről.

- Hát kend?

- Sajtért jöttem - próbált nyugodtságot erőltetni a hangjára Antal.

- S hát csak nem a fűben kereste?

- Jó kutyái vannak...

- Tekergők. Hát nem most is elbogyenyáltak valami nyeszlett vadnyúl után?!

S hát mennyi sajt kéne?

- Nekem tíz kiló, de csak akkor, ha szekéren levisz egy darabon.

- Olyan gyöngé bőrben van az ifiúr?

- Annyira azért nem, csak sajnálnám azt a vadnyulat...

- Aha. No jöjjön, nézze meg a sajtot. Talpas, eriggyetők a fenébe, más nyúl után nézni!

A majorházban tejsavó savanykás szaga terjedt, Antinak összerándult a gyomra, de azért hősiesen végignézte a polcokon sorakozó nagy kerek sajtokat, a szárazabb, sárgás-éretteket s az egészen frisseket, amelyekből csöpögött még a savó. Végül két egészet vett meg, ami több mint tizenhat kiló volt, a major örült a jó vásárnak, de annyira azért nem, hogy tényleg le is fuvarozza Antalt.

- Ha még sajt kell, csak üzenjön, s én leviszöm, úgy szokták! - mondta búcsúzáskor.

- Aha... - röstelkedett Anti.

- A kutyákhoz pedig beszélni kell! Jobban értik azok a szép szót, mind az embőr.

- Jó...

- S amikor ebből öszik - mutatott a sajtra a major -, faljon kinyeret is melléje, különben tolvajt kiált, amikor szarni kell...

- Hogyhogy?

- Hát úgy, hogy szorulása lösz, no!

Antal a fogát szíva, morgolódva indult neki nehéz málhájával az útnak; legnagyobb megkönnyebbülésére a kutyák nem szegődtek a nyomába, a gazda addigra kiokosította őket, hogy hányadán áll a dolog az ifiúrral. Hogy engem hogy kioktatnak, itt is, túl is! Mintha a holdról jöttem volna, kesergett magában.

Atyamáriásan meghúzta vállát a teher, sosem gondolta volna, ilyen nehéz tud lenni tizenhat kiló. Pláné, ha messze kell vinni. Pláné, ha gyenge a legény.

A túrókészítés legalább jól sikerült, két dézsát degeszre tömött, s levitte a pincébe.

Másnap szedret szedni is kiment, de a nagy melegben csakhamar elunta a szűrös bokrok közt való mászkálást, alig egy liternyit sikerült összekaristolni, azt estére megette puliszkával. Így nem lesz lekvárom, a fene ette volna meg, csakugyan jól mondta az öreg, asszony kellene. S persze nem csak a lekvár miatt. De honnan a fenéből? Annak a néhány itteninek nem vagyok elég életrevaló. Menjek be a városba, hozzak onnan? Ide nem jön ki városi lány! S ha kijönne is, mit kezdenék vele?

Addig morfondírozott, addig tette-vette magában a lehetőségeket, míg végére csak arra jutott, hogy megint Bíró János bához kell fordulnia.

*

Az öreg nem lepődött meg, amikor Antal leány után kezdett érdeklődni:

- Errefelé fehérnépféliből nem állunk túl jól, fiam. A fiatalabbja húzódik bé a városra, azt hiszik, ott kolbászból fonják a kerítést. Az én leányomnak is elmönt a szépesze, mondtam is neki, amikor csomagolt, hogy úgy tögye bé még egyszer ide a lábát, hogy letöröm a dérékát, no égy darabig nem is jött, de osztán megüzentem neki, hogy nem egészen úgy gondótam vót. Azóta vajégyször eljön látogatóba, de nem kapja a helyit. Az ura persze még úgy se... Pedig ügyes falusi fehérnép lött vóna belőle. No, de ha most itt léánykodna, akkor se öngedném hézzád...

- Ejnye, bátyám, hát nem értékeli, hogy ide kiköltöztem?

- Én is csináltam már hülyeségöt... No, szóval, fiam, itt nálad égy fehérnép jöhet számításba, ez a Gizus. Fájin firma, idegönből jött, valami szalajsztott portéka, lakott ez már erről is, túl is, ha égyik megunta, s kirakta szűrit, békérezött a másikhöz...

- No-no, csak nem egy bárcás kurvát akar a nyakamba sózni?

- Akar a hóhér! Én csak azt mondtam, hogy ez a lehetőség vóna. Most idele lakik Nánás Gyurinál. Ahogy én Gyurit ismeröm, nem sokáig. Égy próbát lehet tönni, addig is jó a karácsony...

- S miért nem ül meg sehol?

- Úgy mondják, dógozni nemigön akar. De égyébhöz osztán ért!

- Csakugyan?

- Tudtam, hogy érdökölni fog a dolog! Úgy képzöld el, azt mondják, hogy az még a szerszámot is... - vágott Anti felé a szemével. - De psszt!, me' ha meghallja Márís, hogy megint erről beszélök..., hű, azannyakeservit! A mútkor is, mondom neki, te Márískó, az vajon milyen lehet, erre neköm áll, hogy te vén kujon, má' meginn disznóságon jár az eszöd, adok én neköd a laskasirittóvel! No, erre osztán én is elhallgattam, nem, mintha megijedtem vóna a laskasirittótól, de alighanem igaza vót az asszonnak...

- S hát ott, ahonnan jön, nincs senkije? Miért nem megy vissza? - térítette vissza Antal a témához az elkalandozó öreget.

- Tudja a fene, fiam! Biztoson kirakták a szűrit! Itt a högyön át jött, fölvövő ruháján kívül égyebe nemigön vót. Békérezött megpihenni, osztán, hogy mivel fizetött, mivel nem, nem tudom, de itt ragadt. S ha a szöme világát is meg tudja ügyelni, akkor az jó lösz.

- Ezt hogy érti, bátyám?

- Én úgy, hogy valamelyik tanyasi asszony előbb-utóbb kikaparja a két szömit...

- Aha.

- Égy dolog miatt nem talál hézzád egészen... - mélézött még az öreg, majd amikor Anti kérdő tekintettel nézett rá, így folytatta: - Kicsit sovánka. Nem ártana, ha dérékabb vóna, mer úgy tartsák, hogy szögény embörnek lompos kutya s kövér feleség...

Anti rosszallóan, mégis somolyogva nézett az öreg huncut szemébe, az pedig folytatta:

- De azt is el lehet intézni... Ha másként nem, meleg hasborogatással...

Rövid hallgatás után Antal búcsúzkodni kezdett, majd szemlesütve, a szót húzva még ennyit mondott:

- Na, bátyám, ha már más lehetőség úgyse nagyon van..., izé..., hát nem bánom, ha megüzeni neki, hogy..., hogy... ö-ö... hozzám is eljöhet...

Az öreg arca kaján vigyorba rándult:

- Üzend meg te, fiam, ha fehérnép kell neköd!

Egy hét is eltelt, semmi hír a lányról, Antal unalmában százszor végiggon-dolta, mit, hogyan fog csinálni vele, százszor is elképzelte, hogy nézhet ki a lány. Mert jó dolog a tanya, gondolta fel-alá járva, kellemes a nyár melege, a legelő ezerféle illata, az esti erdő suhogása, de mindez nem ér egy hajítófát se, ha nincs egy asszonyféle az ember közelében, akibe néha belekapaszkodhat, aki reggel tojásrántottát süt neki szalonnával, délben olykor húsgombóclevessel is várja, nem csak korpaciberével, egész nap tesz-vesz a ház körül, az ember még a jó-szágot is rábizhatja, enni vet a marhának, megfeji a kecskét, akinek nem kell más, csak a jó szó, s már kenyérre lehet kenni, mert ilyen a székely asszony, kivált a tanyasi - bár egyre kevesebb van belőle. Legalábbis Anti így képzelte el, mert így hallotta, így olvasta.

Hogy a fenébe férközhetnék a közelébe ennek a Gizusnak?, tépelődött magában, de már a gondolatól is sült le a bőr a kápéról. Aztán, amikor péntek fejében ismét lerándult a boltba, csak nem állta meg, nagy óvatosan Nánás Gyuri után kezdett érdeklődni. Hogy, úgymond, kerülő úton jusson valami információhoz. De a tanyasiak sem most szálltak le a falvédőről, a kérdés hallatán már fülíg ért a szájuk, s kerek perec megkérdezték, ejszen ki van éhözve az ifiúr?; de az ifiúr egyre csak azt hajtogatta, egyre inkább elvörösödő képpel, hogy neki mindenképp beszélni kellene Nánás Gyurival, be akar állni melléje erdőkitermelő munkára. Erre még nagyobb lett a derűtség, cöccögtetés, röhörészás, hogy igen, pont az ilyen darázsderekú legényecskek kellene az ilyen munkára, s hogy lefogadják, napi három köbméter meg se kottyanna neki. Anti csak pillogtatott, mint béka a csihányban, szólnia az efféle beszédekre nemigen volt amit.

*

Aztán a fennvaló mégiscsak úgy intézte a dolgot, hogy összelegedhessen Gizussal. Mert a fennvaló mindent elintéz – legalábbis itt, a hegyek köldökénél. Történt egyszer, hogy Nánás Gyuri egy nagyobb transzport fa leszállítására szerződött egy városi úriemberrel, aki terepjárón érkezett, sunyi tekintete volt, s fojtott hangon beszélt, mint ki az ördöggel készül lepaktálni, de előre fizetett, Nánás Gyurinak pedig gyengéje volt a pénz, így nem sokat apellált, pedig az úr igen szoros határidővel kérte a szállítmányozást. Máskor okoskodni kezdett volna, hogy a favágás nem lóverseny, s hogy így meg úgy, most azonban csak elpakolta a bankókat, s már neki is fogott szervezkedni. Három emberrel dolgozott általában, de most megfogadott még hármat, hogy legyen haladás. Kora hajnalban jól feltarಿಸnyáltak kenyérből, szalonnából, túróból, fenyővízből, s hajrá!, neki a hegynek, ki a gerinc alá, ahol a leghosszabb, legegyszerűsebb fák nőnek. Tudta ő jól, hogy ilyenkor, augusztusban nem szoktak fenyőt vágatni, a tűzifának, bükknek, gyertyánnak volt most ideje, de ha az úrnak jó az augusztusi fenyő, neki is jó. Indulás előtt meghagyogatta Gizusnak, hogy este, amire hazajönnek, meleg étellel várja őket. S ebből lett a baj. Utólag, amikor éjszakánként hiába nyúlt az asszony lágy, meleg teste után, arra gondolt, kárhoztatva magát, bárcsak ették volna estére is a maradék szalonnát, kenyeret... Gizus meghallgatta Gyuri parancsát, zefírhangon felnevetett, s búcsúzóul csókot nyomott a szájára. Estefelé aztán neki is fogott marhapörköltet készíteni, de miután odatette, úgy belefeledkezett egy puha borítójú regényecske olvasásába, megsiratva szerencsétlen Jessicát, hogy közben a tűz kialudt, a pörkölt pedig nem készült el. Csak akkor kapott észbe, amikor meghallotta Nánás Gyuriék hógatását, a lovak nyihogását. Sebtében asztalt terített, de akkor már kunkorodtak is be az ajtón a fáradt, éhes emberek.

– Mit főztél, Gizusom? – kérdezte Gyuri, az asztalfőre leereszkedve.

– Én bizony pörköltet, csak...

– Pörköltet?! Ejha, ammá igen! De hogyhogy nem éreztem a szagát, amikor bójöttem? No mindegy, ide velle!

Azzal leemelte a fedőt a lábosról, de le is hervadt nyomban a mosoly az ábrázatáról.

- Mi az atyaistent raktál te ide elénk, Gizus? - fordult az asszony felé Gyuri nekidühödve.

- Én-e? Hát pörköltet! - válaszolt Gizus sértődötten.

Gyuri elkéskült a haragtól.

- Pörköltet? De hát ez a hús tiszta nyers még, te fehérnép!

Gizus vállat vont, s a társaság legnagyobb megrökönyödésére csak annyit szólt:

- Hát akkor rágjátok! Jó fogatok van!

- Jó fogunk van, mi? - csapott az asztalra Gyuri.

- Az! Magad mondtad, hogy a tanyasi embernek mind jó foga van. S ebből lehet tudni, hogy a fasza is jó! Hát rágjad csak, Gyurikám, ha nem akard, hogy hírül menjen, baj van a szerszámmal! - nyelvelt Gizus.

Ez már túl sok volt Gyuri büszkeségének. Ezt már nem lehetett lenyelni. Főként, hogy mindezt a munkások is végighallgatták, akiknek parancsolni kel-
lene, ugyebár.

Elötétült tekintettel szökött fel az asztaltól. Kezét ökölbe szorította, nagyot szusszant, aztán rákiáltott az asszonyra:

- Kitakarodj a házamból, a jóistenit az anyádnak!

Gizus hátrahőkölt, segélykérő tekintettel nézett a munkásokra, de azok szemmel láthatóan a gazdával tartottak, alig várták, hogy egy-két pofon is elcsattanjon. Mert ami sok, az mégis sok ettől a beste némbertől!

- Eriggy, amíg ki nem tekerem a nyakadot! - bődült el újra Gyuri.

Gizus megrebbent, mint egy madár, aztán sarkon fordult, s kiszaladt a házból.

- Fuss, fuss, te büdös kurva! - kiáltotta utána még a gazda. - Azt ajánlom, eriggy föl ide Deság Antihoz, né! Az neköd való, annál nem kell dógozni!

Hogy, hogy nem, de Gizus tényleg Antinál kötött ki. Hogy azért-e, amit Nánás Gyuri mondott, vagy inkább azért, mert már ő is hallotta, mennyit érdeklődik felőle a „városi ficsúr”, nem tudhatjuk. Mindenesetre, Anti jó szívvel fogadta, s tehetségéhez mérten igyekezett megnyugtatni, vigasztalni a megriadt asszonykát. Az szipákolt egy ideig, hogy fene essék immár ezekbe a tanyasi vadakba, mire Anti megnyugtatta, hogy ő nem afféle, ő úriember. Ezt bizonyítandó, első éjszaka külön vetett ágyat neki, ő maga a lócára heveredett. Ezt Gizus értékelte is, meg nem is.